politismu", jednak uchazeč nesplňoval další požadavek, dosud nezískal hodnost kandidáta věd. Rozhodnutí bylo obecně přijímáno jako politické a nespravedlivé. Zapletal nezatrpkl, dále se angažoval v Kroužku pro dějiny lékařství a v práci na vydávání Purkyňových spisů. Dějinám medicíny a přírodních věd se věnoval až do konce života, jsa přesvědčen, „že pěstování dějin věd má své výrazné místo v současném bouřlivém vývoji vědy a techniky, kdy poučení z vývoje minulého může být východiskem pro řešení složitých problémů současnosti", jak napsal ve své memoárové eseji, připomenuté na počátku tohoto medailonu.

Zapletalova cílevědomá houževnatá cesta za poznáváním dějin vědy, hlavně věd lékařských, má podnes silně inspirující náboj. Myšlenka, kterou si půjčil od vynikajícího českého chirurga ve Vídni prof. E. Alberta – „Lékařství je jedním z nejstarších a nejzajímavějších zjevů kulturního života, protože pokusy léčit se objevují daleko před jakýmikoliv kulturními dějinami" – utvrzovala jej ve smysluplnosti jeho celoživotní práce. Lékařská historiografie mu byla současně dějinami lidské kultury a vzdělanosti. V tom spatřujeme i Zapletalův odkaz současnosti.

V. Linhartová

Vzpomínka na profesora MUDr. et RNDr. Karla Žlábka

V květnu letošního roku uplynulo již čtvrtstoletí od úmrtí profesora MUDr. et RNDr. Karla Žlábka (8. 1. 1902 – 22. 5. 1983), významného českého anatoma a dlouholetého přednosty Anatomického ústavu Lékařské fakulty Masarykovy univerzity. Profesor Žlábek se výrazným způsobem zasloužil nejen o znovuobnovení a rozvoj brněnské anatomie jako základního teoretického oboru medicíny. Po skončení války v roce 1945 Anatomický ústav Lékařské fakulty Masarykovy univerzity v Brně prakticky neexistoval a situace ve výuce anatomie byla velmi kritická. Profesor MUDr. Karel Hora, poslední přednosta tohoto ústavu, byl v roce 1942 popraven v koncentračním táboře Mauthausen. Na ústav se vrátil pouze

profesor MUDr. et MVDr. h.c. Otomar Völker, aby se podílel na zahájení a organizaci výuky. Jeho vysoký věk a špatný zdravotní stav mu však již plné zapojení do práce neumožňovaly. Spolu s děkanem fakulty profesorem MUDr. Josefem Podlahou se proto obrátil s prosbou o pomoc na přednostu pražského Anatomického ústavu profesora MUDr. Ladislava Borovanského. Situace byla vyřešena pověřením profesora MUDr. et RNDr. Karla Žlábka, který v té době vedl výuku topografické anatomie na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy, vedením brněnského Anatomického ústavu.

Ustavením nového přednosty Anatomického ústavu však nebyly potíže s obnovením výuky anatomie zcela odstraněny. Činnost Lékařské fakulty Masarykovy univerzity byla sice obnovena v květnu 1945, teoretické ústavy se však nemohly vrátit do původní budovy na Údolní ulici, protože ta byla zabrána pro potřeby armády. Lékařské fakultě Masarykovy univerzity byly přiděleny nové budovy na Komenského náměstí 2 a na Joštově ulici 10 (bývalé budovy německé techniky), kde si profesor Žlábek pro zřízení Anatomického ústavu vybral přízemí budovy na Komenského náměstí 2.

Na lékařské fakultě začalo v té době studovat velké množství studentů z válkou přerušených ročníků, proto se profesor Žlábek zpočátku musel soustředit především na přednáškovou činnost a na zkoušení rigorózů. Současně s tím však věnoval velké úsilí vybudování

ústavu. Jako první byla na ústavu zřízena studovna, poté byla uvedena do provozu provizorní pitevna, kde medici pitvali do konce letního semestru v roce 1946. Pitvalo se na běžných dřevěných stolech, v místnosti byly také prováděny nástřiky těl zemřelých a ta byla uložena v koupacích vanách. Z malé posluchárny byl zřízen demonstrační sál a od zimního semestru 1946/47 byl zahájen provoz v definitivních pitevnách. V suterénu pod pitevnami byly adaptovány prostory pro konzervaci a uskladnění těl. V místnosti provizorní pitevny bylo instalováno anatomické muzeum. Jeho základem se staly původní preparáty z ústavu profesora Völkera, které byly během války deponovány na pražském německém anatomického ústavu. Profesor Žlábek se rozvoji muzea plně věnoval a s velkým úsilím dbal na plynulé rozšiřování jeho sbírek. Zásluhy profesora MUDr. et RNDr. Karla Žlábka o vybudování Anatomického muzea byly oceněny v roce 1992 při oslavách 90. výročí jeho narození, kdy bylo toto muzeum přejmenováno na *Anatomické muzeum profesora Karla Žlábka*. V současné době jsou Anatomický ústav i muzeum umístěny v univerzitním kampusu v Bohunicích.

Současně byly na ústavu otevřeny a vybaveny další pomocné místnosti (kreslírna, fotokomora, laboratoře, operační sál, místnost pro laboratorní zvířata, ossarium, macerace, dílna). Významným přínosem bylo obnovení knihovny, do které byly navráceny knihy původního ústavu, které byly přes válku uloženy v depozitáři brněnské Univerzitní knihovny. Adaptace ústavu se vlekly pro potíže poválečného období a byly ukončeny až na jaře 1947. Budování nového ústavu je spojeno se jmény celé řady dalších spolupracovníků – nadšených učitelů, studentů a zaměstnanců, kteří na ústav postupně přicházeli. Organizační problémy profesora Žlábka vybudováním provozuschopného Anatomického ústavu však neskončily. Stál před úkolem paralelně vybudovat nový Ústav histologie a embryologie, jehož byl také přednostou. Adaptační práce na tomto ústavu byly dokončeny až v roce 1949 a o čtyři roky později předal profesor Žlábek vedení Ústavu histologie a embryologie docentu MUDr. Karlu Mazancovi.

Znovuzřízení obou ústavů, které byly těžce poškozeny válkou, si vyžádalo mimořádné úsilí a všechen čas profesora Žlábka. V relativně krátké době se mu přes všechny potíže podařilo z obou ústavů vybudovat příkladná pedagogická a vědecká centra. V poválečném období se mimo jiné úkoly objevila také naléhavá potřeba zajistit pro stovky posluchačů vhodnou studijní literaturu. I tohoto úkolu se profesor Žlábek úspěšně zhostil. Jeho *Přehled anatomie člověka*, *Úvod do topografické anatomie*, *Pitevní cvičení*, *Histologie a Embryologie*, se staly významnými učebnicemi pro celé generace mediků.

Profesor Žlábek byl sice plně vytížen organizačními a pedagogickými povinnostmi, na vědeckou práci však také nezapomínal. Jeho práce o ledvinných glomerulech s dvojím oběhem (paraglomerula) a o vnitřní úpravě kapilár v glomerulech jsou prioritní. Podstatně přispěly k řešení řady fyziologických a klinických problémů v oblasti ledvin a došly zaslouženého uznání u nás i v zahraničí.

Od roku 1960 se dostal Anatomický ústav do personální krize. V roce 1960 a 1961 museli z politických důvodů opustit ústav nejbližší spolupracovníci a žáci profesora Žlábka a sám profesor Žlábek se v roce 1962 po dosažení věku 60 let vzdal vedení ústavu a ústav předal profesorovi MUDr. Přemyslu Poláčkovi. Nadále zde však pracoval pedagogicky i vědecky až do odchodu do důchodu v roce 1970. I potom každý den na Anatomický ústav přicházel a svými bohatými zkušenostmi ochotně pomáhal mladším kolegům.

Profesor Žlábek stál v čele brněnského Anatomického ústavu celých 17 let. Za dobu působení ve funkci přednosty ústavu pracovalo pod jeho vedením 29 učitelů. Z řady z nich vyrostli výborní anatomové a mnozí další se později uplatnili jako významní profesoři, docenti nebo primáři nejrůznějších klinických oborů.

L. PÁC

Můj učitel Živan Vodseďálek

Výzva k sepsání vzpomínkového medailonu ke 105. výročí narození Živana Vodseďálka je pro mne silně citově podbarveným úkolem. Nutí mě vrátit se v mysli do zvláštního období